

DOI: <http://doi.org/10.370.75/BAL.2022.02.03>

ОБХВАТ НА ПОНЯТИЕТО ТЪРГОВСКО ИМЕ

SCOPE OF THE CONCEPT „TRADE NAME“

Диана Димитрова¹

Summary

The article explores in its structure the scope of the term „trade name“ and proposes some legal definitions of it. First, we analyse the content of the terms „commercial activity“ and „commercial relations“, then the concept of „company name“, considering the dominant notion under the Bulgarian legislation and legal doctrine that the two (the trade name and the company name) are synonymous. The study emphasizes the incorrect understanding and use of the term „company name“ as a synonym of trader. In addition, it raises the question whether it could consider the names of not-for-profit legal entities and law firms as trade names. To complete the study of the term „trade name“ we examine several normative acts and summarise some *de lege ferenda*.

¹ Диана Димитрова е член на Софийска адвокатска колегия, имейл: dimitrova.diana@outlook.com. Diana Dimitrova is member of the Sofia bar association, PhD student in Inventory, Copyright and Patent Law at the Department of Private Law, Faculty of Law, University of National and World Economy; e-mail: dimitrova.diana@outlook.com.

Key Words

Trade Name; Company Name; Trademark

Увод

Статията изследва темата за обхвата на понятието „търговско наименование“ (търговско име). То няма легална дефиниция в българското законодателство. В международното право е въведено за пръв път в чл. 2 от Конвенцията за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост от 1967 г., където е посочено, че „Търговските наименования“ (commercial names) са вид интелектуална собственост. Съгласно чл. 8 от Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост от 1883 г. (ПК) търговското име се закрива във всички страни – членове на Съюза, без задължение за депозирание или за регистрация. Съдържанието на понятието е различно в отделните национални законодателства, но в контекста на ПК следва да се разбира като „име или означение, индивидуализиращо предприятието на физическо или юридическо лице“². Преценката дали едно означение ще се определи като „търговско име“, зависи от разпоредбите на националното законодателство³. Преди липсата на легална дефиниция съдържанието на понятието „търговско наименование“ според българското законодателство може да се разглежда единствено въз основа на изразените в науката становища. Множеството български изследователи в областта на интелектуалната собственост застъпват тезата, че „Търговското наименование“ е неин обект⁴. С оглед изчерпателност следва да се посочи, че в теорията е изразено

² G. H. C. Bodenhausen. *Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property as Revised at Stockholm in 1967*. Geneva, WIPO, BIRPI, 1968, p. 23.

³ Bodenhausen (1968), p. 133.

⁴ Димитрова – Гализова, М. Съотношението фирма-марка в българската съдебна практика. *Въпроси на търговското право. Сборник със статии и коментари*. София, НИП, 2015, с. 30.

и обратното мнение⁵. По отношение обхваща на понятието също има две основни разбираня. Някои автори тълкуват стеснително понятието „Търговско име“ като го приравняват на „Фирма“⁶. Така обаче се изключват от закрила и защита голям брой означения. В този смисъл може би е по-правилно терминът да се разглежда като широко схващане, като включва всякакъв вид означения, които отличават предприятията в търговията⁷.

В теорията е изразено обосновано становище относно необходимостта от въвеждане на легална дефиниция на „търговското име“ (търговско наименование) и може да се подкрепят предложена легална дефиниция.

„Търговското име е фирмата или друго наименование, което служи за индивидуализация на физическо или юридическо лице като участник в търговски отношения“.

Алтернативно определението може да се формулира по следния начин:

„Търговското име е фирмата или друго наименование, или всякакъв вид означение, което служи за индивидуализация на физическо или юридическо лице, извършващо някоя от сделките по чл. 1, ал. 1 от Търговския закон, включително лице, образувало предприятие по смисъла на чл. 1, ал. 3 от Търговския закон“.

Най-голямото предимство на посочените определения е, че те не се ограничават до фирмите, а обхващат и наименованията на всякакви други участници в търговския оборот. Подобна дефиниция следва да намери място в Търговския закон (ТЗ), тъй като в него е легалното определение на по-тясното

⁵ П. Дацов, и П. Петров. *Престъпления против интелектуалната собственост*, София, Сиела, 2011, с. 499, цит. по Ж. Драганов. *Обекти на интелектуалната собственост*. София, Сиби, 2016, с. 235.

⁶ В. Брайков. Търговското име и неговата защита. *Търговско право*, 2 (2001), с. 5 – 12.

⁷ Драганов (2016), 234, 282 – 283.

⁸ Срвн. Драганов (2016), с. 283.

понятие „Фирма“. Освен това второто предложение за определение включва препратка към групи разпоредби именно от ТЗ.

Това налага да се разгледат различни въпроси за изясняване обхвата на понятието „търговско име“. Сред основните е съдържанието на изразите „търговска дейност“ и „търговски отношения“, както и на понятието „Фирма“, доколкото в българското законодателство и правната доктрина преобладава виждането, че термините „Фирма“ и „Търговско име“ са синоними. Трябва да се обърне внимание на неточното разбиране и използване на понятието „Търговско име“ като аналог на търговец, субект на правото, което е дошло до въвеждането на понятието „фирмено наименование“. Изследва се въпросът дали имената на юридическите лица с нестопанска цел и на адвокатските гружества могат да се разглеждат като търговски имена. Също така е анализирано и използването на понятието „търговско име“ в различни нормативни актове като Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина, Наредба № 4 от 4.03.2009 г. за условията и реда за предписване и отпускане на лекарствени продукти, Закона за храните, Наредбата за изискванията към бутилираните натурални минерални, изворни и трапезни води за питейни цели. В резултат на изследването се установява и нуждата от усъвършенстване на действащото законодателство.

Изложение

1. ПОНЯТИЕ ЗА „ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ“ И „ТЪРГОВСКИ ОТНОШЕНИЯ“

Изясняването на обхвата на понятието „търговско име“ изисква първо да се разгледа съдържанието на понятията „търговска дейност“⁹ и „търговски отношения“ според бъл-

⁹ Законодателят е критикуван за липсата на последователност и неточността в редакцията на някои от разпоредбите на ТЗ по отношение употребата на израза „търговска дейност“. Основателно се отбелязва, че този израз не е правно понятие. Вж. О. Герджиков *et al.* *Коментар на Търговския закон, Кн. 1, 2-ро осн. Прераб. Изд.* София, Софи-Р, 2007, с. 83, Е. Златарев, В. Христофоров, *Учебник по търговско право. Част I.* София,

гарското законодателство. Чл. 1 и 2 ТЗ уреждат съдържанието на понятието „търговец“. Един от основните признаци, които определят търговеца е дейността му – извършването на определени сделки. По аргумент от чл. 286, ал. 2 ТЗ те са „търговски“. В първоначалната редакция на чл. 1 ТЗ е фигурирал терминът „дейност“. Тя обаче не е юридически критерий и затова формулировката впоследствие е променена¹⁰. В доктрината е изказано становище, че след тази промяна „търговската дейност“ има спомагателно значение спрямо търговските сделки¹¹. Тя е по-широко понятие, което включва търговските сделки, както и други правни действия (юридически постъпки) – юридически факти (източници) на търговски отношения, включително и определени фактически действия¹². Това разбиране търпи известна обосновава критика¹³.

Вебер-В6, 1992, с. 30; Ч. Големинев, и Ф. Рачев (рег.), М. Вълчев, и И. Владимиров, и В. Христофоров, и П. Попов. *Търговският закон. Курс по кореспондентско обучение. Ч. 1. Въведение в търговското право*. София, Век 22, 1991, с. 15, цит. от Г. Стефанов, *Търговско право, Търговско качество. Търговско предприятие. Търговско представителство. Търговски дружества – общи положения, Търговски сделки – общи положения, Т 1 и 2*. Велико Търново, Абагар, 2005, с. 15, бележки. Изолирано е мнението, че подходът на законодателя преди изменението от 1996 г. е удачен. Вж. П. Попов, *Търговско право. Част 1*. София, БТПП, 1992, с. 24 – 45. Търговската дейност обхваща стоково-паричните отношения в обществото. Това са отношенията на възмездната размяна на продуктите на труда. Затова търговската дейност е вид стопанска дейност (така Решение № 2381-1995 – III гр. Отг.). Доказателство, че двата вида дейности се отнасят като вид към род е чл. 2 ТЗ, където са посочени стопански дейности (селскостопанска, занаятчийска ...), но са изключени от категорията „търговия“ по смисъла на търговското право. Вж. Герджиков *et al.* (2007), с. 83. За разграничението между стопанска и търговска дейност вж. Стефанов (2005), с. 17 – 20.

¹⁰ ТЗ ДВ, бр. 83 от 1996 г. Герджиков *et al.* (2007), с. 72, бележките. В Търговския закон от 1897 г. е използвано понятието „търговски дела“, което е било обект на остра критика вж. П. Джигров, *Коментар на Търговския закон. Т. I*. София, Държ. печ., 1920, с. 24 и В. Ганев, *Записки по търговско право. Според лекциите на В. Ганев. Т. I*. София, М. Стайков, 1933, с. 58, цит. от Герджиков *et al.* (2007), с. 72, с. б.

¹¹ Стефанов (2005), с. 15.

¹² По-подробно вж. Стефанов (2005), с. 15 – 17.

¹³ А. Калайджиев. *Търговско право. Обща част, 3-то изд.* София, Труд и право, 2015, с. 52-54

В ТЗ, чл. 1, ал. 1, се изброяват примерно, а не изчерпателно търговски сделки. Това е потвърдено и от съдебната практика¹⁴ и се вижда ясно и в текста на самия Закон: „или други услуги“, чл. 1, ал. 1, т. 13 ТЗ. Съдебната практика е включила педагогически услуги, медицински услуги, рехабилитация и пр.¹⁵ Освен това в чл. 1, ал. 3 ТЗ е посочено, че за търговец се смята и всяко лице, образувало предприятие, което по предмет и обем изисква неговите дела да се водят по търговски начин, даже ако дейността му не е посочена в ал. 1. Така съдържанието на понятието „търговска дейност“ е разширено допълнително. Всяко юридическо лице, което извършва по занятие сделките, посочени в чл. 1, ал. 1 ТЗ, по право придобива търговско качество. В доктрината преобладава мнението, че това би следвало да се отнася и до юридическите лица с нестопанска цел¹⁶. Оттук техните наименования също следва да спадам в категорията търговски имена. Спорен е въпросът дали, ако държавата, община или държавно или общинско учреждение по занятие извършва сделките по чл. 1, ал. 1 ТЗ, те придобиват търговско качество¹⁷.

По аргумент от чл. 1, ал. 2 ТЗ търговска е дейността и на търговските дружества, и на кооперациите, с изключение на жилищностроителните. Важно е да се отбележи, че в тази хипотеза правноорганизационната форма е достатъчно основание да се признае определено лице за търговец, съответно дейността му за търговска.

За да се очертаят правилно границите на понятията „търговска дейност“ и „търговски отношения“ следва да се вземе предвид и разпоредбата на чл. 2 ТЗ. Там са посочени няколко категории лица, които не се смятат за търговци,

¹⁴ Решение № Ф-1069-1996, V зр. Омг. ВКС.

¹⁵ Решение №№ Ф-47/1992 г, Ф-26/1992 г, Ф-159/1992 г.

¹⁶ Калайджиев (2015), с. 56-58, Стефанов (2005), с. 25. Обратно вж. П. Голева, *Юридически лица с нестопанска цел*. София, ИПН БАН, 2003, с. 218 – 220.

¹⁷ Редица автори отговарят положително на този въпрос вж. К. Кацаров, *Систематичен курс по българско търговско право*. София, Книгезграф, 1948, с. 56 – 57, Л. Диков, *Курс по търговско право. Т. I*. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 1992, с. 21, цитирани от Калайджиев (2015), с. 58 с бележките, Стефанов (2005), с. 26 – 27. Обратно Калайджиев (2015), с. 58. По традиция в страните от германския търговскоправен кръг търговско качество на държавата се признава, а в тези от които следват френското търговско право – отрича вж. Стефанов (2005), с. 27 с бележките.

макар да отговарят на материалните условия за това¹⁸. Такива са физическите лица, които се занимават със селскостопанска дейност, занаятчиите, както и лицата, които извършват услуги с личен труд или упражняват свободна професия, освен ако тяхната дейност може да се определи като предприемателство по смисъла на чл. 1, ал. 3 ТЗ. В това число са и лицата, които извършват и хотелиерски услуги чрез предоставяне на стаи в обитаваните от тях жилища. Доколкото обаче тези лица не са търговци, то и дейността им не следва да се характеризира като търговска. Така кръгът на лицата, които попадат в категорията „търговци“ е много широк. Оттук широк е и обхватът на имената, които би следвало да се ползват със закрилата и защитата на търговското име.

Релевантна правна уредба по отношение на търговското име се съдържа освен в ТЗ, ЗМГО и в множество специални национални закони¹⁹, както и нормативни актове на ЕС²⁰. Особеностите в уредбата на „търговското име“ в специалните закони не попадат в кръга на настоящото изследване.

2. ФИРМА

Историческо развитие и съдържание на понятието „фирма“²¹

Произходът на понятието „фирма“ е от латинския глагол „потвърждавам“ (*firmare*)²². В българското законодателство

¹⁸ По-подробно за тези категории лица вж. Герджиков *et al.* (2007), с. 78 – 82; Стефанов (2005), с. 23 – 24.

¹⁹ Закона за кооперациите, Кодекса за застраховането, Закона за банките и кредитните институции и пр.

²⁰ Регламент (ЕО) 1435/2003 на Съвета от 22 юли 2003 година относно устава на Европейското кооперативно дружество (SCE), Делегиран Регламент (ЕС) 2015/35 на Комисията от 10 октомври 2014 година за допълнение на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II) и пр.

²¹ По-подробно за историята на понятието „фирма“ вж. М. Димитрова – Гализова. Фирмата на търговеца, съгласно българското законодателство (правно-исторически анализ). *20 години инвестиция в бъдещето. Юбилейна международна научно-практическа конференция, 18-19 май 2012 г., Велико Търново*. София, Горекс прес, 2012, в цялост.

²² Свързва се с даване на съгласие чрез слагане на подпис, дамга или отпечатъци от пръстите, срвн. Кацаров (1948), с. 79, цит. от Ж. Драганов. *Правен режим на*

понятието е уредено в края на XIX в. Извод за значимостта му може да се направи от факта, че уредбата му намира място както в първия български Закон за търговските и индустриалните марки от 1893 г., така и в първия български ТЗ от 1897 г. Това показва недвусмислено, че тя е едновременно институт на Търговското право и на Индустриалната собственост²³. Важно е да се посочи, че нейната легална дефиниция е идентична в действащия²⁴ и отменения²⁵ ТЗ от 1897 г.²⁶, а именно:

„Фирма е наименованието, под което търговецът упражнява занаятието си и се подписва“.

В доктрината единодушно се приема, че Търговската фирма е словесното обозначение, с което търговецът и неговото

означенията, Марки, фирми, географски означения, домейн имена. София, Сиела, 2006, с. 101 с бележките.

²³ Някои автори приемат, че правото на индустриалната собственост е елемент от системата на търговското право. Вж. Г. Стефанов, *Търговско право. Обща част. 2-ро актуал. изд.* Велико Търново, Абагар, 2011, с. 50; А. Калайджиев подкрепя частично тази теза вж. Калайджиев (2015), с. 27 – 28. Мнозинството изследователи са единодушни, че правният институт, включващ нормите, уреждащи използването на обектите на индустриалната собственост има спекулативен характер и е елемент от системата на търговското право. Калайджиев (2015), с. 27-28, М. Павлова, *Изобретателско право на НРБ. Учебник за студентите от СУ „Климент Охридски“*. София, СУ „Кл. Охридски“, 1988, с. 29, Г. Сарацинов, *Патентно право в Република България*. София, Сиби, 1999, с. 14 – 15. Разбирането, че фирмата е обект на индустриалната собственост се споделя от мнозинството изследователи вж. Б. Неделчева, *Патентно дело. Учебник за студентите от ВИИ К. Маркс – София*. София, Наука и изкуство, 1985, с. 222, както и Б. Неделчева, *Право на интелектуална собственост*. София, РОК, 2002, с. 50, Стефанов (2011) с. 142, Б. Ланджев, и Т. Лялев, и М. Бобатинов, и Л. Караниколов, и З. Сукарева, и Б. Неделчева, и П. Попов, и Ф. Рачев, *Търговско право*. София, УИ „Стопанство“, 2005, с. 45; Обратно Дацов, Петров (2011), с. 499, цит. от Драганов (2016), 235 – 236.

²⁴ Чл. 7, ал. 1 ТЗ

²⁵ ДВ, бр. 78/ 28.09.1951 г.

²⁶ Чл. 17 от в Търговския закон от 1897 г., вж. Ал. Хаджиев, *Търговски енциклопедичен речник Наръчна книга за всеки търговец и индустриалец, помагало за студенти и ученици от търговски училища и справочник за всеки интелигентен човек*. София, Типографъ, 1930, с. 481 – 482; Допълнително за сравнение между „фирма“ и „име“ вж. И. Горанов, *Име и фирма: Сравнителна гражданско-правна и търговско-правна студия*. София, Надежда, 1929, в цялост.

предприятие²⁷ се индивидуализират в търговския оборот²⁸. Практиката показва, че в обществото, научните среди и дори сред българските юристи е широко разпространена употребата на понятието като синоним на „търговец“ и „търговско дружество“²⁹. В резултат се е появило словосъчетанието „фирмено наименование“. То е тавтология, доколкото буквалното му значение е „наименованието на наименованието, пог което търговецът упражнява занятието си и се подписва“. В теорията е изразено становище, че това се дължи на Указ 56 за стопанската дейност³⁰. Там „Фирма“ се е използвала със значението на търговец по смисъла на ТЗ (отм.)³¹. Това обстоятелство обаче не би трябвало да бъде решаващо предвид краткото действие на Указа, докато актуалната уредба има повече от осемдесетгодишна история³².

Съотношение на понятията „фирма“, „фирмено наименование“ и „търговско наименование“ в ЗМГО

Съгласно чл. 37 от Указ № 883 от 24.04.1974 г. за прилагане на Закона за нормативните актове (УПЗНА) думи или изрази с утвърдено правно значение се използват в един и същ смисъл във всички нормативни актове. Ако се налага отклонение от общоприетия смисъл на дума или израз, с допълнителна разпоредба се определя смисълът им за съответния нормативен акт. Така се процедурира и когато в нормативния акт могат да възникнат съмнения относно смисъла на употребена дума

²⁷ Предприятието няма отделна фирма, вж. Ф. Рачев, *Търговско право*. София, ИК – УНСС, 2005, с. 41 цит. от Калайджиев (2015), с. 157 с бележките.

²⁸ Калайджиев (2015), с. 157, Гергжиков *et al.* (2007), с. 103 – 104.

²⁹ А. Костов. Правни проблеми относно регламентацията на фирмените наименования и търговските марки – колизия на права, законодателни решения и практика. *Собственост и право*, 9 (2008), с. 84 и сл.; Ф. Колева. *Финансов потенциал на интелектуалната собственост на фирмата*: Дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. София, 2006; С. Тодорова. *Бизнес идентификаторите като интелектуална собственост на фирмата*. Дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. София, УНСС, 2018.

³⁰ Отм. ДВ, бр. 59/ 12.07.1996 г..

³¹ Драганов (2006), с. 101 (бележка). Вж. § 8 от ПЗР на ТЗ.

³² Изключва се периодът 1951 – 1991 г., в който липсва частна търговска дейност.

или израз. Оттук би следвало във всички нормативни актове терминът „Фирма“ да се използва със съдържанието според легалната си дефиниция. В стария Закон за марките и географските означения (ЗМГО отм.)³³ фигурира единствено „Фирма“³⁴, като в §1, т. 15 от неговите ДР изрично се посочва, че за целите на чл. 26, ал. 3, т. 6 тя не включва вига на търговеца. Това е индикация, че Терминът се е използвал съобразно легалната дефиниция в ТЗ. С транспонирането на Директива (ЕС) 2015/2436 на Европейския парламент и на Съвета актуалният ЗМГО въвежда понятията „фирмено наименование“ и „търговско наименование“. Разпоредбата на чл. 13, ал. 2, т. 4 гласи:

„Използване в търговската дейност по смисъла на ал. 1 е използването на знака като търговско или фирмено наименование или като част от търговско или фирмено наименование“.

В първоначалния проект на Закона, внесен в Народното събрание от Министерски съвет, формулировката на т. 4 е била: „използването на знака като фирма или част от фирма“. В последствие обаче текстът е бил променен по предложение на няколко народни представители³⁵. От приложената таблица за съответствие на текстовете на Директивата с Проекта на ЗМГО, е видно, че въпросният текст транспонира чл. 10, ал. 3, буква (з) от Директивата. Формулировката в Директивата е „using the sign as a trade or company name or part of a trade or company name“. В официалната българска версия на Директивата³⁶ термините „trade name“ и „company name“ са преведени съответно като „търговско наименование“ и „фирмено наименование“. Освен споменатият Указ 56, друга причина за неточния превод може би е, че той е правен от лингвисти, а не от юристи. В теорията е изразена обоснована и основателна критика, че в официалните версии на

³³ Отм. ДВ, бр. 98/ 13.12.2019 г.

³⁴ Вж. чл. 26, ал. 3, т. 6, ал. 5, т. 4 ЗМГО (отм.).

³⁵ Вж. <https://parliament.bg/bg/bills/ID/157029> за цялата история по приемане на Закона за марките и географските означения. Следва да се посочи, че никой от вносителите не е бил с юридическо образование.

³⁶ [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L2436&from=EN>.

български език на регламентите и директивите в областта на интелектуалната собственост има много неточности и грешки³⁷. Това е сериозен проблем предвид обстоятелството, че регламентите имат пряк ефект на територията на всички държави – членове на Европейския съюз, а директивите подлежат на транспониране. Честа практика е погрешният превод на определена директива да бъде пренесен и в нормативния акт, с който тя се транспонира. Така се получават терминологични несъответствия и противоречия в националното законодателство, които създават затруднения в приложението на законовите разпоредби. Така в актуалния ЗМГО фигурират термините „Фирма“, „Фирмено наименование“ и „Търговско наименование“. Понятията „Фирма“ и „Търговско име“ погребно бяха разгледани, а „Фирмено наименование“ е безсмислено, като причините за появата му също вече бяха обсъдени.

Неглижирането на легалната дефиниция на юридическите термини може да създаде сериозни проблеми, включително и да въведе безсмислени понятия в нормативните актове. Разпоредбата на чл. 13, ал. 2, т. 4 ЗМГО трябва да бъде коригирана като „Фирменото наименование“ бъде заменено с „Фирма“. От една страна това ще уеднакви терминологията в целия закон, а от друга, ще се постигне съответствие с разпоредбата на чл. 37 УПЗНА, с която тя е съобразена. Правилно е гумите с утвърдено правно значение да се използват в един и същи смисъл във всички нормативни актове. Не на последно място предложената промяна ще допринесе за по-точното транспониране на Директивата в българското законодателство. В този смисъл трябва да се предприемат и действия за съответната корекция на текста на български език на чл. 10, ал. 3, б. „г“ от Директивата.

³⁷ Вж. Ж. Драганов, *Правна закрила на промишления дизайн на ЕС*. София, УИ „Стопанство“, 2008 с. 196.

Наименованията на адвокатските дружества

Съгласно чл. 5, ал. 2, т. 1 от Закона за адвокатурата (ЗА) адвокатската професия е несъвместима с търговско качество, съответно и дейността не може да бъде квалифицирана като търговска. Това ограничение е остро критикувано като неоправдано и противоконституционно³⁸. Може да бъде спогелено мнението, че, ако липсваше разпоредбата на чл. 5, ал. 2, ал. 1 ЗА, то съобразно граматическото и логическото тълкуване на чл. 2, т. 2, във връзка с чл. 1, ал. 3 ТЗ, адвокат, образувал предприятие, което по предмет и обем изисква делата му да се водят по търговски начин, би бил търговец³⁹. Следователно, щом дейността е търговска, то и наименованието, под което тя се извършва ще спада в категорията на търговските имена⁴⁰.

През есента на 2020 г. Висшият адвокатски съвет огласи Концепцията за нов ЗА⁴¹. Един от нейните акценти е отпадането на забраната за адвокатите да бъдат търговци, управители на търговски дружества и изпълнителни директори на акционерни дружества⁴². Първите крачки от реализацията на концепцията станаха факт в началото на 2021 г. с влизането в сила на изменението и допълнението на ЗА⁴³. С него отпадна забраната за адвокатите да бъдат управители на

³⁸ В. Дацов. За ограниченията, свързани с упражняването на адвокатската професия: допълнителната стопанска и трудова дейност на адвоката, *Грамада*, 20.04.2017, [онлайн]: <http://gramada.org/> (гостъп 12.12.2021).

³⁹ Владикин, Л. Приложима ли е разпоредбата на чл. 26, ал. 7 от ЗДДФЛ при данъчното облагане на доходите на адвокати. *Адвокатски преглед*, 6 (2014), с. 8 – 10, сп. 1 – 2. В сравнително-правен план някои гържави като Германия, Австрия и Испания е допустимо адвокатите да упражняват заедно адвокатската професия под формата на търговски дружества (АД или ООД) вж. Ц. Братоев. Наименование на адвокатското дружество. *Търговско право*, 1 (2011), с. 5 – 21, с. 9 в б.

⁴⁰ Погребно относно наименованията на адвокатските дружества вж. Братоев (2011), в цялост.

⁴¹ [online] <https://www.vas.bg/p/1/-/1-vkh-2192-kontsepsiya-nov-zakon-za-advokaturata-9911.pdf> (гостъп 12. 12.2021).

⁴² Концепцията за нов Закон за адвокатурата, с. 12.

⁴³ Срвн. [online] <https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/163509/> (гостъп 12. 12.2021).

търговски гружества и изпълнителни директори на акционерни гружества. Създаде се и възможност те да учредяват еднолични адвокатски гружества. Така на практика Законът допусна извършването на търговска дейност от адвокат. Оттук наименованията на такива гружества следва да се приемат за търговски имена.

Някои изследователи застъпват тезата, че възможността за създаване на еднолични адвокатски гружества не обосновава наличието на търговско качество. Съществуването на правно-организационна форма, която е сходна с тази на търговско гружество не означава непременно, че едноличното адвокатско гружество е търговец. Определянето му като търговец зависи от естеството на дейността, а търговската дейност се отнася до извършването на сделки, които имат спекулативен характер. Сключването на търговски сделки е насочено към извлечането на печалба. Това е несъвместимо с адвокатската дейност, която макар и да може да бъде печеливша от тази на търговците, се основава на други принципи. Оттук се прави изводът, че наименованията на адвокатските гружества не следва да се определят като търговски имена. В тази връзка се поставя и въпросът дали фирмите на търговските гружества в областта на здравните грижи и болничната помощ трябва да се разглеждат като търговски имена. Тяхната правно-организационна форма може да е търговска, но дейността им не е. Критерият за определяне на един знак като търговско име според тези изследователи може да бъде единствено естеството на дейността, а не правно-организационната форма. Така обаче въпросните имена се лишават от закрила, което поставя лицата в по-неблагоприятно положение.

3. Относно използването на понятието „търговско име“ в българското законодателство с различно значение от общоприетото

Терминът „търговско име“ (търговско наименование) се употребява в няколко български нормативни актове със значение, различно от общоприетото научно понятие, обсъждано по-горе. Поради тази причина те остават извън основния предмет на изследването. Все пак изчерпателността на анализа изисква и тази употреба да се проследи накратко. Това допринася за изясняване обхвата на понятието „търговско име“.

В Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина⁴⁴ (ЗЛПХМ) и Наредба № 4 от 4.03.2009 г. за условията и реда за предписване и отпускане на лекарствени продукти⁴⁵ (НУРПОЛП) се въвеждат понятията „търговско име/ наименование на лекарствен продукт“. В §1, т. 37, б. „а“ от ДР⁴⁶ на ЗЛПХМ е посочено:

„Наименование на лекарствен продукт“ е името, дадено на продукта, което може да бъде свободно избрано име (търговско име)“.

В контекста на посочените нормативни актове смисълът вложен в тези термини е по-близък до значението на понятието „Марка“, отколкото до „Търговското име“⁴⁷. Съгласно легалната ѝ дефиниция в чл. 9 ЗМГО марката е знак, способен да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица и може да бъде представен в Държавния регистър на марките по начин, който позволява ясно и точно да се

⁴⁴ Чл. 184, ал. 3, чл. 207, ал. 1, т. 8 и §1, т. 37, б. а) ДР на ЗЛПХМ.

⁴⁵ Чл. 8, ал. 1, чл. 9а, ал. 4, чл. 9а, ал. 4, т. 2, чл. 34, ал. 1, т. 2 НУРПОЛП.

⁴⁶ Съгласно чл. 32, ал. 2, т. 3 УПЗНА в ДР се включват обяснения на гуми или изрази, които се употребяват многократно в нормативния акт или чието обяснение не е възможно да се даде в съответния текст.

⁴⁷ Допълнителен аргумент в тази посока вж. Изявление на Националната аптечна камара относно искане за промяна в нормативната уредба, съгласно която да се легализира извършването от магистър-фармацевтите на генерични замени на лекарства по рецепта, [online] http://www.nphc-bg.eu/NAK_preskon_ferencia_29_avgust_2010.pdf (достъп 12.12.2021 г.).

определи предметът на закрила, предоставена с регистрацията. Такива знаци могат да бъдат например думи, включително имена на лица, букви, цифри, рисунки, фигури, формата на стоката или на нейната опаковка, цветовете, звуци или всякакви комбинации от такива знаци.

Правото на Фирма (Търговско име) трябва да се разграничава от правото на Марка⁴⁸. Българските изследователи в областта на търговското право и интелектуалната собственост са единодушни, че една от основните разлики, ако не и основната, е, че Фирмата (Търговското име) индивидуализира търговеца, докато Марката отличава стоките и услугите на едно лице от тези на други лица⁴⁹.

Следва да се отбележи, че в Директива 2001/83/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6.11.2001 г. за утвърждаване на Кодекс на Общността относно лекарствени продукти за хуманна употреба⁵⁰ е дадена дефиниция на Наименование на лекарствения продукт:

Наименованието може да бъде измислено наименование, за да не се обърка с общоприетото име или общоприетото или научно наименование, придружено от търговската марка или наименованието на титлуляря на разрешението за търговия.

В определението липсва прилагателното „търговско“. Предвид това, българското законодателство следва да се пригърже към дефиницията от Директива 2001/83/ЕО и съответно прилагателното „Търговско“ пред думите „име/наименование“ в ЗЛПХМ и НУРПОЛП следва да отпадне. Алтернативно, ако се приеме, че терминът е установен с търговската практика, в съответствие с чл. 37 УПЗНА в ДР на ЗЛПХМ, може да се включи допълнителна разпоредба. Тя

⁴⁸ Решение № 154 от 08.12.2009 по т. г. № 194/2009 г., II т. omg. ВКС.

⁴⁹ Вж. Калайджиев (2015), с. 166, Герджиков *et al.* (2007), с. 107, Стефанов (2005), с. 67, Драганов (2006), с. 102.

⁵⁰ Directive 2001/83/EC of the European Parliament and of the Council of 6 Nov. 2001 on the Community code relating to medicinal products for human use.

⁵¹ Дефиницията на английски е: name of the medicinal product: the name, which may be either an invented name not liable to confusion with the common name, or a common or scientific name accompanied by a trade mark or the name of the marketing authorisation holder.

следва да уточни съдържанието на термина в контекста на ЗЛПХМ и НУРПОЛП, за да се избегне объркване в тълкуването и прилагането на въпросните нормативни актове.

Погрешна употреба на понятието „търговско наименование“ е налице и в Закона за храните (ЗХ) и Наредба за изискванията към бутилираните натурални минерални, изворни и трапезни води, предназначени за питейни цели (Наредбата). На първо място е приравняването на понятията „Търговско наименование“ и „Търговска марка“. Навсякъде терминът „Търговско наименование“ е следван от уточнението в скоби „Търговска марка“⁵². Обосновано бе защо двата термина са различни и между тях е погрешно да се поставя знак на равенство.

Наредбата транспонира в българското законодателство Директива на Съвета от 15.06.1980 г. за сближаване на законодателствата на държавите членки, относно експлоатацията и продажбата на натурални минерални води (Директивата за водите). Тя няма официална версия на български език, защото е приета в момент, в който България все още не е държава – членка на Европейския съюз. Затова при транспонирането ѝ се е използвал превод на български език⁵³. В превода терминът „trade description“ в чл. 8 от Директивата за водите⁵⁴ е преведен на български език като „Търговско наименование“, съответно така е възприет и в Наредбата⁵⁵. Както бе посочено по-горе, към него в скоби е добавено уточнението „Търговска марка“. Всъщност понятието „trade description“ в превод на български език е „търговско описание“. Убедително доказателство за това е, че именно така фигурира в официалната версия на български език на Директива 2009/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18.06.2009 г. относно

⁵² Чл. 22, ал. 3, т. 5, чл. 23, чл. 28, ал. 1 от Наредбата.

⁵³ На български [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex%3A31980L0777>.

⁵⁴ На английски [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1614410994732&uri=CELEX%3A31980L0777>.

⁵⁵ Погрешно за погрешното транспониране и замяната на термина „търговско описание“ с „търговско наименование“ вж. П. Петров. Търговско описание вместо търговско наименование на бутилираните води за питейни цели. *Собственост и право*, 5 (2018), с. 71 – 81, в цялост.

експлоатацията и предлагането на пазара на натурални минерални води⁵⁶, която отменя Директивата за водите. За съжаление въпреки сериозните дебати по темата тази грешка не бе поправена с приемането на новия ЗХ⁵⁷. Това е още един пример за ключовото значение на превода на европейските нормативни актове и показва как лошият превод може да създаде сериозни проблеми за правилното транспониране и прилагане на правото на ЕС.

Заклучение

Направеният анализ показва еднозначно, че понятието „Търговско име“ има много широк обхват и е необходимо усъвършенстване на законодателството с оглед по-добро очертаване на неговите граници, съответно по-добрата му защита и защита срещу нарушения. Предложенията *de lege ferenda* могат да се обособят в две категории. Първата е за запълване на празнини в уредбата, които имат за задача да внесат яснота в съдържанието и обхвата на понятието „Търговско име“. Във втората се прецизират формулировките на закона като те от своя страна могат да се разделят на две подкатегории – отнасящи се до националното законодателство, и до официалната версия на български език на европейски нормативни актове.

⁵⁶ [online] <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/54/oj/bul/pdfa1a>

⁵⁷ Обн., ДВ, бр. 52 от 9.06.2020 г., в сила от 9.06.2020 г. В §6 от ПЗР на ЗХ е посочен терминът „търговско наименование“ вместо „търговско описание“. Освен това в чл. 68, ал. 3, т. 3 ЗХ терминът „търговско наименование“ е използван със смисъла на понятието „търговска марка“ Павлова, М. *Изобретателско право на НРБ*. Учебник за студентите от СУ „Климент Охридски“. София, СУ „Кл. Охридски“, 1988.

Цитирани източници

Bodenhause, G.H.C. *Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property as Revised at Stockholm in 1967*. Geneva, WIPO, BIRPI, 1968.

Брайков, В. Търговското име и неговата защита. *Търговско право*, 2 (2001), с. 5 – 12 (Braykov, V. Targovskoto ime i negovata zashtita. *Targovsko pravo*, 2 (2001), s. 5 – 12).

Братоев, Ц. Наименование на адвокатското гружество. *Търговско право*, 1 (2011), с. 5 – 21 (Bratoyev, Ts. Naimenovanie na advokatskoto druzhestvo. *Targovsko pravo*, 1 (2011), s. 5 – 21).

Владукин, Л. Приложима ли е разпоредбата на чл. 26, ал. 7 от ЗДДФЛ при данъчното облагане на доходите на адвокати. *Адвокатски преглед*, 6 (2014), с. 8 – 10 (Vladikin, L. Prilozhima li e razporedbata na chl. 26, al. 7 ot ZDDFL pri da-nachnoto oblagane na dohodite na advokati. *Advokatski pregled*, 6 (2014), s. 8 – 10).

Ганев, В. *Записки по търговско право. Според лекциите на В. Ганев. Т. I*. София, М. Смайков, 1933 (Ganev, V. *Zapiski po targovsko pravo. Spored lektsiite na V. Ganev. T. I*. Sofia, M. Staykov, 1933).

Голева, П. *Юридически лица с нестопанска цел*. София, ИПН БАН, 2003 (Goleva, P. *Yuridicheski litsa s nestopanska tsel*. Sofia, IPN BAN, 2003).

Горанов, И. *Име и фирма: Сравнителна гражданско-правна и търговско-правна студия*. София, Надежда, 1929 (Goranov, I. *Ime i firma: Sravnitelna grazhdansko-pravna i targovsko-pravna studia*. Sofia, Nadezhda, 1929).

Големинов, Ч. и Рачев, Ф. (ред.), Вълчев, М. и Владимиров, И. и Христофоров, В. и Попов, П. *Търговският закон. Курс по кореспондентско обучение. Ч. 1. Въведение в търговското право*. София, Век 22, 1991 (Goleminov, Ch. i Rachev, F. (red.), Valchev, M. i Vladimirov, I. i Hristoforov, V. i Popov, P. *Targovskiyat zakon. Kurs po korespondentsko obuchenie. Ch. 1. Vavedenie v targovskoto pravo*. Sofia, Vek 22, 1991).

Герджиков, О. *et al. Коментар на Търговския закон, Кн. 1, 2-ро осн. Прераб. изд.* София, Софи-Р, 2007 (Gerdzhikov, O. *et al. Komentar na Targovskia zakon, Kn. 1, 2-ro osn. Prerab. izd.* Sofia, Sofi-R, 2007).

Дацов, П., и Петров, П. *Престъпления против интелектуалната собственост*. София, Сиела, 2011 (Datsov P., Petrov, P. *Prestupleniya protiv intelektualnata sobstvenost*. Sofia, Siela, 2011).

Дацов, В. За ограниченията, свързани с упражняването на адвокатската професия: допълнителната стопанска и трудова дейност на адвоката. *Грамада*, 20.04.2017, [online] <http://gramada.org/> [гостъп 12.12.2021] (Datsov, V., *Za ograniчениyata, svarzani s uprazhnyavaneto na advokatskata profesiya: dopalnitelnata stopanska i trudova deynost na advokata*, *Gramada*, 20.04.2017, [online]: <http://gramada.org/> (access 12.12.2021).

Диков, Л. *Курс по търговско право. Т. I*. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 1992 (Dikov, L. *Kurs po targovsko pravo. T. I*. Sofia, UI „Sv. Kl. Ohridski“, 1992).

Димитрова – Гализова, М. Фирмата на търговеца, съгласно българското законодателство (правно-исторически анализ). *20 години инвестиция в бъдещето. Юбилейна международна научно-практическа конференция, 18 – 19 май 2012 г., Велико Търново*. София, Горекс прес, 2012, с. 646 – 656 (Dimitrova – Galizova, M. *Firmata na targovetsa, saglasno balgarskoto zakonodatelstvo (pravno-istoricheski analiz). 20 godini investitsia v badeshteto. Yubileyna mezhdunarodna nauchno-prakticheska konferentsia, 18 – 19 may 2012 g., Veliko Tarnovo*. Sofia, Goreks pres, 2012, s. 646 – 656).

Димитрова – Гализова, М. Съотношението фирма-марка в българската съдебна практика. *Въпроси на търговското право. Сборник със статии и коментари*. София, НИП, 2015, с. 26 – 42 (Dimitrova – Galizova, M. *Sotnoshenieto firma-marka v balgarskata sadebna praktika. Vaprosi na targovskoto pravo. Sbornik sas statii i komentari*. Sofia, NIP, 2015, s. 26 – 42).

Джигров, П. *Коментар на Търговския закон. Т. I*. София, Държ. Печ., 1920 (Dzhidrov, P., *Komentar na Targovskiya zakon, T.I.C.*, 1920).

Драганов, Ж. *Правен режим на означенията. Марки, фирми, географски означения, домейн имена*. София, Сиела, 2006 (Draganov, Zh. *Praven rezhim na oznacheniyata. Marki, firmi, geografski ozna-chenia, domeyn imena*. Sofia, Siela, 2006).

Драганов, Ж. *Обекти на интелектуалната собственост*, София, Сиби, 2016 (Draganov, Zh., *Obekti na intelektualnata sobstvenost*, Sofia, Sibi, 2016).

Драганов, Ж. *Правна закрила на промишления дизайн на ЕС*. София, УИ „Стопанство“, 2008 (Draganov, Zh. *Pravna zakrila na promishlenia dizaun na ES*. Sofia, UI „Stopanstvo“, 2008).

Златарев, Е., и Христофоров, В. *Учебник по търговско право. Част I*. София, Вебер-В6, 1992 (Zlatarev, E., i Hristoforov, V. *Uchebnik po targovsko pravo. Chast I*. Sofia, Veber-V6, 1992).

Калайджиев, А. *Търговско право. Обща част. 3-то изд.* София, Труд и право, 2015 (Kalaydzhiiev, A. *Targovsko pravo. Obshta chast. 3-to izd.* Sofia, Trud i pravo, 2015).

Кацаров, К. *Систематичен курс по българско търговско право*. София, Книпеграф, 1948 (Katsarov, K. *Sistematichen kurs po balgarsko targovsko pravo*. Sofia, Knipegraf, 1948).

Колева, Ф. *Застраховане на интелектуалната собственост*. София, Парадигма, 2013 (Koleva, F. *Zastrahovane na intelektualnata sobstvenost*. Sofia, Paradigma, 2013).

Костов, А. Правни проблеми относно регламентацията на фирмените наименования и търговските марки – колизия на права, законодателни решения и практика. *Собственост и право*, 9 (2008), с. 84 и сл. (Kostov, A. Pravni problemi odnosno reglamentatsiyata na firmenite naimenovania i targovskite marki – kolizia na prava, zakonodatelni reshenia i praktika. *Sobstvenost i pravo*, 9 (2008), s. 84 i sl.).

Негелчева, Б. *Патентно дело. Учебник за студентите от ВИИ „К. Маркс“ – София*. София, Наука и изкуство, 1985 (Nedelcheva, B. *Patentno delo. Uchebnik za studentite ot VII „K. Marks“ – Sofia*. Sofia, Nauka i izkustvo, 1985).

Негелчева, Б. *Право на интелектуална собственост*. София, РОК, 2002 (Nedelcheva, B. *Pravo na intelektualna sobstvenost*, Sofia, РОК, 2002).

Ланджев, Б., и Лялев, Т., и Бобатинов, М., и Караниколов, Л., и Сукарева, З., и Негелчева, Б., и Попов, П., и Рачев, Ф. *Търговско право*. София, УИ „Стопанство“, 2005 (Landzhev, B., i Lyalev, T., i Bobatinov, M., i Karanikolov, L., i Sukareva, Z., i Nedelcheva, B., i Popov, P., i Rachev, F. *Targovsko pravo*, Sofia, UI „Stopanstvo“, 2005).

Павлова, М. *Изобретателско право на НРБ*. Учебник за студентите от СУ „Климент Охридски“. София, СУ „Кл. Охридски“, 1988 (Pavlova, M. *Izobretatelsko pravo na NRB. Uchebnik za studentite ot SU „Kliment Ohridski“*. Sofia, SU „Kl. Ohridski“, 1988).

Петров, П. Търговско описание вместо търговско наименование на бутилираните води за питейни цели. *Собственост и право*, 5 (2018), с. 71 – 81 (Petrov, P. *Targovsko opisanie vmesto targovsko naimenovanie na butiliranite vodi za piteyni tseli. Sobstvenost i pravo*, 5 (2018), s. 71 – 81).

Попов, П. *Търговско право. Част 1*. София, БТПП., 1992 (Popov, P. *Targovsko pravo. Chast 1*. Sofia, BTPP, 1992).

Рачев, Ф. *Търговско право*. София, ИК – УНСС, 2005 (Rachev, F. *Targovsko pravo*. Sofia, IK – UNSS, 2005).

Саракинов, Г. *Патентно право в Република България*. София, Сиби, 1999 (Sarakinov, G. *Patentno pravo v Republika Bǎlgaria*. Sofia, Sibi, 1999).

Стефанов, Г. *Търговско право, Търговско качество. Търговско предприятие. Търговско представителство. Търговски дружества – общи положения, Търговски сделки – общи положения. Т 1 и 2*. Велико Търново, Абагар, 2005 (Stefanov, G. *Targovsko pravo, Targovsko kachestvo. Targovsko predpriyatie. Targovsko predstavitelstvo. Targovski druzhestva – obshti polozhenia, Targovski sdelki – obshti polozhenia. T 1 i 2*. Veliko Tarnovo, Abagar, 2005).

Стефанов, Г. *Търговско право. Обща част. 2-ро актуал. изд.* Велико Търново, Абагар, 2011 (Stefanov, G. *Targovsko pravo. Obshta chast. 2-ro aktual. izd.* Veliko Tarnovo, Abagar, 2011).

Тодорова, С. *Бизнес идентификаторите като интелектуална собственост на фирмата. Дисертация за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“*. София, УНСС, 2018 (Todorova, S. *Biznes identifikatorite kato intelektualna sobstvenost na firmata. Disertatsia za prisazhdane na obrazovatelna i nauchna stепен „Doktor“*. Sofia, UNSS, 2018).

Хаджиев, А. *Търговски енциклопедичен речник Наръчна книга за всеки търговец и индустриалец, помагало за студенти и ученици от търговски училища и справочник за всеки интелигентен човек*. София, Типографъ, 1930 (Hadzhiev, A. *Targovski entsiklopedichen rechnik Narachna kniga za vseki targovets i industrialets, pomagalo za studenti i uchenitsi ot targovski uchilishta i spravochnik za vseki inteligennten chovek*. Sofia, Tipografy, 1930).